

NAŠA MISEL.

Leto II.

OMLADINSKI KULTURNO-POLITIČNI LIST

Štev. 12 (27).

Izhaja štirinajstdnevno

V Ljubljani, 20. marca 1937

Celoletna naročnina znaša 18 Din

Ljubljana, 20. marca 1937.

Vpliv države na delovne pogoje, omejevanje službojemalčeve in službodajalčeve svobode z zakonitimi določbami prisilnega značaja pomenita važen preokret na socialnem polju.

Socialno šibkejši državljani so zaščiteni pred neupravičenim izkoriščanjem, osnovne pravice so jim zagotovljene v zakonu. Svoboda dela in sklepanje pogodb v gospodarskih odnosih, ki je načeloma zagotovljeno v ustavi, je omejeno s pravico države, da posega v gospodarske odnose. To omejevanje svobode s strani države se mora sicer vršiti v duhu pravičnosti in odpravljanja dužabnih nasprotij, toda najnovejši ukrepi nam kažejo, da v ustavi določena meja ne predstavlja ovire za intervencijo države.

Državna oblast posega v mezdne spore in posreduje pri sklepanju kolektivnih pogodb. Ona ima pravico posplošiti obstoječe kolektivne dogovore in določiti minimalne mezde; v primeru neuspelih pogajanj za sklenitev kolektivne pogodbe pa sme izdati mezдно lestvico za prizadeto stroko.

Nadaljnji razvoj zakonodaje bo gotovo še bolj poudaril poseg države v delovno pravo. Ni mogoče ustaviti se na razvojni poti ter določiti končno mejo, katere se ne bi smelo prekoračiti. Vprašanje je le, katero smer bomo ubrali in kako bomo reševali bodoče probleme.

Vse struje, skupine in organizacije poskušajo določiti smernice za bodoči razvoj kakor tudi vplivati na posamezne ukrepe. Od skrajne desnice do najoddaljenejših levic obstoja mnogo tozadevnih naziranj. Nekatere imajo svoje praktične vzore v drugih državah ter predstavljajo izdelano celoto, ki pa je za nas v mnogih ozirih nesprejemljiva, bodisi zaradi pretirane naglašenosti razrednih razlik in premajhnega upoštevanja nacionalnih momentov v odnosu napram drugim državam, bodisi radi njihove socialne, gospodarske in narodnostne specifičnosti, ki ne ustreza naši nenotni in bistveno različni socialni ter gospodarski strukturi.

Zato je treba ustvariti, oziroma naglasiti že ustvarjeni jugoslovenski socialni program in ga zoperstaviti vsem drugim naziranjem. Ni dovolj, da nastopamo proti komunizmu, ne da bi ustvarjali socialne ustanove in pomagali malemu človeku. Propaganda in preganjanje imata samo delne uspehe, dočim je glavni del uspešnosti odvisen od praktičnega omejevanja težavnih posledic socialnih prilik. Blatenje nacionalnih elementov in zasmehovanje takozvanega »jugofašizma« ne more biti zadosten argument proti pokretu, ki je v nekaterih romanskih državah tako čislán in občudovan tudi s strani zunanjih opazovalcev (Španija!).

Jugoslovenska delovno-pravna zakonodaja ni popolna. Ona ne ustreza vsem sedanjim zahtevam. Vprašanje brezposelnosti ni vsestransko rešeno. Tozadevni ukrepi ne upoštevajo vseh upravičenih službojemnikov ter ustvarjajo kader slabo plačanega in slabo kvalificiranega delavstva, ki pritiska na

Lični i kolektivni egoizam

EGOIZAM I MORAL DRUŠTVA. — ALTRUIZAM KAO POSLEDICA EGOIZMA. — EGOIZAM KLASA. — NEMA KOLEKTIVNE BORBE BEZ EGOISTIČNOG CILJA. BUDUĆNOST KOLEKTIVIZMA.

Reč egoizam izbačena je iz društveno-političnog rečnika kao demoralisuići izraz. Odnosi ličnog egoizma prema aspiracijama kolektivizma današnjih društvenih jedinica stoje u istoj razmeri kao jedne, recimo radničke, klase prema postojećem društvenom poretku. Kolektivizam je moguć u granicama određene društvene klase kao svrha njene političke i materialne tendencije koja, na svaki način, mora ići na štetu drugih klasa. I, što određenije postaju težnje dotične klase, tim većma je ona egoistična.

Početak svakog egoizma pojedinca proističe iz lične inicijative njegovog bića koje se instinktivno ekspozira u borbi za svoj lični opstanak. Ta borba nema postavljenih granica niti propisanih načina. Jedino merilo prema kojem se opravdava ili osuđuje čin sebičnosti — egoistični čin — jeste opšti društveni moral u skladu sa postojećom etikom. A društvena etika je širok čuvstven pojam. U svakom dobu ljudske istorije, ona je imala značaj i sugestivni i tradicionalni (kao i moda). Za današnje doba možemo reći da je društvena etika dovela egoistične težnje pojedinca u kolektivističke vode. Prosečni pojedinac teži da se udruži, time ojača, i tako obezbedi svoju ličnu pobjedu.

Svaka natprosečna težnja pojedinca koja ga goni da se uzvisi nad masom znak je njegove lične moći i snage. Udruživanje pojedinaca je znak njihove lične slabosti.

Dokle društvena etika ima značaj za svakog pojedinca, budeći njegovu savest, dotle će njegov egoizam inklinirati na stranu altruizma. Tojest, altruizam ne može nastati bez egoističnog početka. Hrišćanska etika, naprimer, uči: želeći dobro i činiti dobro ljudima, to je isto što i osigurati svoje dobro! Nažalost, ona je tom dogmom isuviše budila egoističnu svest svojih vernika. Danas se osvetni-

delovne pogoje, tako, da postane iluzorno vsako stremljenje za izboljšanje službenega razmerja v posameznih strokah.

Na drugi strani pa je socialno zavarovanje nepopolno. Pomanjkanje starostnega delavskega zavarovanja ne rešuje najtežavnijega vprašanja preskrbe onemoglega delavstva.

Preslabe garancije glede izvajanja socialne zaštite uničujejo sadove hvalevredne zamisli, ki se je uveljavila v prvih letih našega državnega življenja.

Jugoslovenski socialni program mora najti rešitev za vsa ta in še druga vprašanja, ako hoče vplivati na rešitev socialnih problemov v nacionalnem duhu in ako hoče z uspehom zavreti vse škodljive skrajnosti.

čki vraća ona prethodna etika: oko za oko, zub za zub! Izvršioći te etike danas vode sve ljudsko društvo na najegoističniji način a ono im je za to čak i zahvalno...

Geniji, kao stvaraoci nove ljudske kulture, imali su egoističnu svrhu svoje fizičke i duhovne egzistencije kao glavnu pokretnu silu. Mnogi samovoljni istoriski vođi žrtvovali su nebroj nevinih, potčinjenih bića da bi time pokazali svoju nadmoćnost. Istovremeno su dokazali da su imali najaltruističnije namere. Žrtvovali su konačno i same sebe za čovečanstvo. Tako da je često puta bilo teško razlikovati njihov egoizam od altruizma. Ali, o takvom egoizmu i nije reč.

Duga istorija čovečanstva, ispunjena krvlju, tragedijama i peripetijama, navela je ljudsko društvo da traži sigurnije obezbeđenje svoga postanka. Počeli su se grupisati svi oni koji doživljavaju istu ili sličnu sudbinu. Otuda je ponikao društveni problem uzdizanja jedne društvene klase nad drugom i to sa svrhom da niže klase uzdignu svoj položaj, naročito u materialnom pogledu, nad nivo viših, kapitalističkih koje teže da održe svoju visinu na egoistični način. Niže klase utemeljuju svoje jednako, pa i superiornije, pravo na osnovi kolektivističkog načela. One dokazuju svoje moralne prednosti pred višim klasama time što se pozivaju na brojčanu vrednost želja i potreba većine i na činjenicu da su potčinjene i stoga pate.

A patnja je egoistična svest. Nije čudno, stoga, što se svaka kolektivna manifestacija na delu pretvara u kanibalski egoizam.

Ne postoji nijedna lična borba i nijedna kolektivna borba socialne sredine koja nema prvenstveno egoistični, materialistički cilj. Kultura, kao vrednost nasleđene tradicije, i civilizacija, kao vrednost novopridobivene kulture, ipak nisu ništa drugo nego oduhovljeni način egoistične materialne borbe jedne individue protiv druge, jedne društvene skupine protiv druge. Ma koliko želeli da nije tako, poratno stanje nam je dokazalo da jeste tako.

Primerima se može dokazati, da je tkv. kulturna borba animalnog vida. U današnje doba, mnogi pojedinci čine najodurnija amoralna dela na štetu svoje sredine pod maskom kolektivističkih principa. Za veću nesreću po čovečanstvo, razne političke jedinice u kolektivnom obliku krvoločno se masakriraju jer je njihov egoizam zauzeo ekstreman oblik. Civilizacija im je još pripomogla da tehničkim sretstvima vrše najbarbarskije čino ve u svom dekadentskom besnilu. Španija je danas postala prvo velsvetско poprište i razbojište kolektivnog društvenog egoizma.

Kako lični tako i kolektivni egoizam opravdan je postojanjem nužde. No, naše doba nosi svojevrsnu borbu egoizma i pojedinaca i kolektivnih jedinica i to ne u smislu njihovog nužnog boja za životni opstanak nego za ugodan život. Nikada pre nije se ljudski egoizam toliko često presvlačio u razne odore iza paravana socialne etike kao što je to danas. Nikada pre nije se žongliralo toliko nemoralno sa čuvstvima ljudi kao što se to čini danas. Ljudi su se oslobodili od odgovornosti pred moralnom osudom; prestali su biti moralno disciplinovani i kao nosioći krajuje negativnog egoizma javno i uspešno osuđuju poštenje, državotvornost, pravdu, čovečnost i sve što je za društvo pozitivno.

I lični i kolektivni egoizam bez svečovečanske svrhe je po prirodnom zakonu nesreća za svog nosioca. Zato danas ceo svet uzgaja strah pred velikom tragedijom koja će ipak morati da nastupi. Kolektivizam današnjega doba još nije našao pravi oblik da bi mogao pozitivno zadovoljiti stvarne težnje svih ljudi; zato mora nositi obeležje najnegativnijeg egoizma. Jer, kolektivistička ideja, ma koliko lepa bila, dogod se zadržava u granicama nemoralnih egoističnih elemenata — koji i previše iskorišćuju ljudsko društvo a ne pružaju mu dobro — stvaraće još veću mizeriju za sve društvene klase.

Ž. C.

V znamenju prijateljstva!

Gorica, 19. februara 1937. Lojze Bratuž je podlegel zastrupljenju po olju za mažo, kateremu je bil primešan bencol, ki so mu ga vlili v usta fašisti v Podgori na sam sveti večer, po groznem poldrugomesecnem trpljenju v noči od toraka na sredo.

...Z brezmejnim studom in divjo ogorčenostjo smo čitali o strašnem zločinu, ki so ga barbarski teroristi izvršili na sv. večer v Podgori pri Gorici. To noč jih je zbodla nedolžna slovenska božična pesem v cerkvi. Ta mila nedolžna svetonočna popevka je razžalila Herode. Zgrabili so pevovodjo g. Lojzeta Bratuža in z njim štiri pevce. Tiralni so jih v temno noč in jim nasilno vtilivali strojno olje in bencol, pomešan s sublimatom. Njih namen je bil, da zastrupijo 5 nedolžnih ljudi. Brutalno nasilje je imelo strahovit učinek: Terjalo je mlado življenje družinskega očeta, najblažjega moža, kar jih premore Gorška: Lojzeta Bratuža so zastrupili, ker je na sveti večer orglal svete božične pesmi v svetišču božjem.

»Istra«, 26. februara 1937.

Omladina i brak

„SEKSUALNA POKVARENOST DANAŠNJE OMLADINE“, „LAFOVI“. — NEOPRAVDANE ZAMERKE OMLADINI. — BRAK KAO PRIJATELJSKI SPORAZUM. — „ZVEZDE Z NEBA“ I NASUŠNI KRUIH. — SMETNJE BRAKU: TRAJANJE MODERNOG ŠKOLOVANJA I ZAPOSLENJE ŽENA. — SKRATITE ROK ŠKOLOVANJA! — ZAPOSLENOJ ŽENI JE ZVANJE ETAPA NA PUTU KA BRAKU. — REZIME.

Rado bismo o tom pitanju čuli i mišljenje koje kolegice. — Op. ur.

Kao i u drugim državama, i kod nas se omladini posvećuje velika pažnja. Svaki čas se donose uredbе kojom se menja nastavni plan ovog ili onog fakulteta, proglašuje se uredba kojom se uvodi obavezno fizičko vaspitanje omladine, uopšte svi nalaze da treba što više govoriti o omladini — ali što manje s a omladinom. Kod nas se sve što se odnosi na nas izvodi bez nas, svi drugi mnogo bolje znaju naša mišljenja i težnje nego mi sami. Tako se, naprimer, odlično zna da smo mi seksualno pokvareni te da smo odlučni protivnici braka i porodice. »Omladina više voli slobodan seksualan život, nesmetan i nespontan, ona je za promiskuitet«, tako se to, na »merodavnom mestu«, misli i mi tu imamo da čutimo jer mi sami, dakako, nismo merodavni da kažemo šta po tom pitanju.

Kakav je, međutim, pravi naš odnos prema braku? Prva činjenica koja iskače pri ispitivanju tog pitanja je, nesumnjivo, ta da se mladi ljudi nalaze u vrlo teškoj položaju. Sigurno je da među nama ima mnogo takvih kojima se današnje stanje najbolje dopada jer im lutanje od žene do žene pričinjava najveće zadovoljstvo. Ali, i bez obzira na to da takvo shvatanje nije nikakva posebna odlika našeg naraštaja, valja naglasiti da je broj tih »lafova« daleko manji nego što se sluti. Pogotovo je neverovatno malen kada ispitamo koliko ima iskrenih a koliko neiskrenih među njima. Više nego igde, ove nailazimo na onu praiskonsku želju mužjaka da se pred drugovima pohvali čim većim brojem ženki. To godi njegovoj mužjačkoj šujeti, on se uobraženo sunča u zavirljivim pogledima. Ali, sećam se neke karikature koju sam jednom video. Na prvoj slici, mladić u teškoj zimskoj kabanici, ima široka ramena, razvijen je kao teškoatlet; na drugoj, skinuo je kabanicu i to su se njegova »atletička« ramena već znatno suzila inko je i odelo još dobro postavljeno; onda ga vidimo u donjem rublju i mi smo razočarani pred momčićem koji se ukazuje našim zapanjenim očima; najzad, u gaciama za kupanje, ispada malen i sitan čovečuljak. Tako je to i sa većinom naših »lafova«. Ogrnuti u kabanici velikih reči, oni čine utisak blaziranih i iskusnih ljudi koji su prošli »siti i rešet«. Ali, skinite sa njih te teške kabanice i tu silnu vatu pa će vam ostati mladić sa nežnom dušom koji peva pesme na mesečini i sanja o zlatokosoj princezi. Naravno da se to nerado i skoro nikako ne priznaje, jer bi to nepovoljno uticalo na mužjačku reputaciju, ali u tihim časovima ili pri čašici vina mi smo bili svedoci jako dirljivih ispovesti. Pored svega toga, kao što smo već naglasili, ovaj tip »laf« pretstavlja manjinu dok je ogromna većina ozbiljnih mladih ljudi gotova da osnuje porodicu.

Doduše, ovde valja podvući — da kasnije ne bude nespornost — da se naša mišljenja o braku ponešto razlikuju od mišljenja naših otaca (bar takav utisak dobijamo). Brak nije neka »sveta ustanova«, sakrament koji se »ne može razrešiti na ovom svetu« nego je prijateljski sporazum između dvaju bića koja žele zajedno da pođu životom. Mladi čovek današnje bi uopšte najradije izostavio sve ceremonije koje prate zaključenje tog sporazuma i obično ih prima samo zato da bi učinio po volji rodbini.

U svakom slučaju, omladina nije protiv braka nego, naprotiv, današnji mlad čovek želi da osnuje svoj dom, on želi da ima utopište, on čezne za bićem koje bi mu radosno pomoglo pri izgradivanju životne sreće. Ta sreća se, doduše, često sastoji u maštanjama o kulama po zraku, ali bolje je verovati i u neku imaginarnu sreću nego živeti bez nade. A u mladim ljudima ima mnogo i vere i nade iako se to obično skriva pod krinkom glupog cinizma jer tako zahteva moda. Međutim, sva ta čežnja, sve želje ostaju nezadovoljene; karakter usled toga postaje opor i krt jer jedna velika njegova strana, i to baš ona koja pruža mogućnosti za gajenje najplemenitijih osećanja, ostaje neobrađena i neplodna. Stara je stvar da čovek skoro sve velike stvari čini za i zbog žene. Nažalost kod našeg je naraštaja tako da se on, baš u godinama kada je čovek gotov da za lep pogled njenih očiju »skinu zvezde s neba«, nalazi u položaju koji vrlo radikalno isključuje svako delo koje ne bi bilo u neposrednoj vezi sa

nasušnim kruhom. Tojest, latentne mogućnosti koje leže u mladalačkom oduševljenju za sve ono što životu daje čar i toplinu ostaju neiskorišćene. Možda to nije poslednji razlog za štučnost današnjeg života. Zaisia, trebalo bi se jednom zamisliti nad gubitkom ljudske topline i idealizma što ga trpi život usled toga što omladina u svojim najboljim godinama ne može da učestvuje u produbljavanju međusobnih ljudskih odnosa jer baš onda najteže mora da se bori za nasušni kruh.

Što nam se, naime, ukazuje pred očima kada pristupimo ispitivanju pitanja zašto mladi ljudi ne osnivaju porodice iako smo utvrdili da oni žele to da učine? Ukazuje nam se dva glavna razloga: prvi je taj da moderno školovanje traje suviše dugo, a drugi da žene zauzimaju zvanja koja su nekada upražnjavali muškarci.

Današnje školovanje, od osnovne škole do diplome na univerzitetu, traje, u najboljem slučaju, sedamnaest godina ali prosečno sigurno i devetnaest i više. Da bismo potpuno shvatili monstroznost ove trakavičke družine, pomislimo samo na vreme u kom živimo. Njegova je oznaka, besumnje, brzina. I ne obazirući se na brzinu saobraćajnih sredstava, danas nema rada koji nije tako racionalizovan da bi zahtevao što kraće vreme. I pored toga, tendencija je da se to vreme još više skratiti, da se brzina poveća do krajnjih granica. Škola, međutim, još uvek vuče sve one beždane gluposti kojima su je usrećili pre petsto godina. Dalje je oznaka našeg vremena to da ruši stare idole i traži nove bogove. Ne ulazimo u rasmatranje pitanja da li je to uvek i svuda korisno ali utvrđujemo kurioznu činjenicu da se niti najdivljiji reformator nije usudio radikalno da preokrene ustroj i program nastave. Sve se menja i preuđeva, svuda se sme osetiti duh napretka ali škola je ostala prašnjava i zastarela kao što je, verovatno, bila od stvarjenja sveta. Kao da smo nekom neobjašnjivom kletvom osuđeni da do sudnjega dana gubimo svoje najlepše godine u zagušnjivim zrakama školskih učionica.

Usled tog mezuzalemskog ustroja moderne nastave (koliko ironije zapravo leži u rečima »moderna nastava«!), stvar danas stoji tako da čovek može pomisliti na osnivanje porodice tek sa tridesetpet godina. Dok diplomira i otsluži vojsku, ima bar dvadesetpet. Bogzna koliko onda mora čekati da dobije i najskromnije mesto. A koliko tek da dobije platu koja bi mu bar donekle omogućavala da izdržava porodicu!

Poznajemo nekoliko slučajeva gde se mlad čovek oženio pre nego što je raspolagao prihodima za čestito izdržavanje porodice. Ukoliko se to onda zove život, može se, sigurno, i tako. Ali, dokle će još ići današnja proletarijacija inteligencije? Već sada su prihodi tog staleža toliko mali da se apsolutno ne možemo čuditi ako on »ne ispunjava svoje dužnosti prema narodnoj celini«. Kako će, vraga, današnji intelektualac ispunjavati te svoje dužnosti kada su mu prihodi taman toliki da eventualno bude pretplatnik jednog dnevnika!

Naravno, kod mladih je ta mizerija još daleko pojačana i neće se moći popraviti sve dotle dok pola svoga života budu provodili po školskim klupama. Trajanje školovanja odmah bi se moglo, mirne duše, skratiti najmanje za tri godine. Tako, naime, da bi srednja škola trajala šest i univerzitet tri godine. Naravno, ne univerzitet kakav je danas nego reformisan prvenstveno u tom smislu da se, doslednom specijalizacijom, nastavni program stvarno i može savladati za propisano vreme, dakle za tri godine. Tojest, današnjom univerzitetu bi se morao oduzeti sav onaj balast koji je ostao još iz humanističkih vremena kada je ideal nastave bio postignut ako je čovek postao putujuća enciklopedija i znao »od svega pomalo«. Svakako, lepo je to ako je čovek »svestran obrazovan«; ali, nije danas vreme takvo da bi dozvoljavalo gajenje takvog tipa čoveka. Danas se traži specialista i stručnjak, i tačka. Možemo mi naricati zbog te »mehanizacije« kolikogod hoćemo, time je nećemo ukloniti. Moramo imati na umu da je humanističko shvatanje života cvetalo kada su ljudi bili zadovoljni. Dakle, učinimo da ljudi budu zadovoljni pa ćemo onda rado pristati da i dvadeset godina idemo u školu!

Druga zapreka koja mladom čoveku ne dozvoljava da osnuje porodicu je — žena. Žene, naime, zauzimaju sve više položaje i time, na-

ročito među inteligencijom, pretstavljaju glavni uzrok strahovitoj nezaposlenosti. Postoje kilometarske pripovetke o tome kako je do toga zauzimanja zvanja došlo, blebeće se o »vekovnom robovanju žene« ali nas se sve to nimalo ne tiče. Nas se tiče trenutno stanje a trenutno stanje je takvo kao što smo ga opisali.

Drnkčije bi stvar stajala da se zaposlena žena oseća srećna u svom zvanju. Ali, nebrojene ankete su nebrojeno puta dokazale da to nije tako nego da i zaposlena žena, kao svaka normalna žena, čezne za tim da stekne svoj dom pa da se samo zanj stara. Zaposlena žena, sa iščezavajućim izuzecima, ne uzima kao cilj svog života svoje zvanje nego udaju, brak. Zvanje joj je samo etapa na putu ka tom cilju. Otuda se skoro nikada ne dešava da žena i posle udaje ostane u svom zvanju pa da izdržava porodicu. A u tome baš i leži srž prekora koji upućujemo zaposlenoj ženi. Kada bi se, prvo, takva žena osećala srećna u svom zvanju i kada bi, drugo, izdržavala porodicu, ništa joj se ne bi moglo prebaciti, to je bila prava »ravnopravnost« i »emancipacija«. Međutim, kao što znamo, onaj ogroman kadar žena po nadležnostima pretstavlja, u odnosu prema društvu, isto toliko ogroman kadar trutova. Od njih, zajednica ima samo štete a nikakvih koristi koje bi imala da su na njihovom mestu muškarci jer bi ti, po pravilu, imali i porodicu.

Znamo da ovine ne kazujemo ništa novo. Zaposlena žena je već često bila navedena kao jedan od uzroka nezaposlenosti. A mi dodajemo da nije najmanji nego presudan. Zato, naime, što je drugim činionicima u tom pitanju stalo da se nezaposlenost smanji i potpuno suzbije dok je to ženi, u stvari, svejedno. Evo zašto. Prvo zato što joj je zvanje samo »etapa«: ona ne misli tu da ostane celog života nego samo izvesno vreme. Zbog toga je ona, drugo, gotova da učini i krajnje koncesije u pogledu plate: jer zna da joj zvanje nije životni poziv, ona će pristati da radi i za platu koja je daleko ispod minimalnih zahteva muškarca (jer je to me zvanju, dakako, i životni poziv a ne samo etapa). Prema tome, zaposlena žena utiče na širenje nezaposlenosti i posredno i neposredno. Tragikomedijska je pri tome da ona tako sama sebi skače u usta jer svojim postupanjem sprečava mladim ljudima osnivanje porodice, smanjuje, dakle, i svoje vlastite mogućnosti u pogledu braka.

U najopštijim potezima, ovo bi bilo naše mišljenje o pitanju. Rezime je taj: daleko od toga da budu neprijatelji braka i porodice, mladi ljudi čeznu za tim da osnuju svoj dom ali im je to danas onemogućeno jer, prvo, trajanje školovanja je perverzno dužine a, drugo, zaposlenje žena im oduzima zvanja koja bi im omogućila ostvarenje njihove želje.

Dok se ta dva pitanja ne reše, ostaće omladina »neprijatelj braka« tojest neće biti srećni ni mladići ni devojke.

O Rusiji

Tokrat ne bomo pisali o razvoju ali propadanju *Zveze Socijalističkih Sovjetskih Republik*, temveć o potrebi razlikovanja te države od onega sveta, ki si ga predstavljamo u imenu *Rusija*.

Razlika med temi pojmi se vse bolj gubi pod blagohotnim vodstvom in v radost komunistov. S tem se doseže dvojno. Prvič se napravi iluzija, da uživa sovjetska vlada zaupanje ruskega ljudstva, drugič pa, da je vsled tega rusko ljudstvo nekako soodgovorno za grehe komunistične vlade. V Jugoslaviji to poudarjanje »ruskega« značaja sovjetske vlade ima še en smoter.

Komunisti dobro poznajo, da živi v ljudstvu ljubezen in zaupanje do Rusije kot take in skušajo na svo moč, prikazati Z. S. S. R. kot slovansko državo. Slepici — verujete!

Vsem tem trditvam lahko dodam ilustracije. *Ruska vlada stopa v Društvo narodov (predstavnik: Litvinov — Valah Finkelstein), ruska vlada pomaga rdečemu Madridu (njen predstavnik: Rosenberg Mojzes; če se da govoriti o interesih nemške industrije v nacionalni Španiji, kak interes ima ruski narod v rdeči?). Nekak Jugoslovanski značaj*

imigracije v Z. S. S. R. moremo zasledovati v nekem intervju-ju, ki ga je nedavno priobčilo »Jutro«. »Slovenski dom« piše: *Rusi zapuščajo Madrid.*

Toda ena najhujših napak se je vpletla v napise na slikah, ki jih razstavlja v svojih izložbenih oknih Tiskovna zadruga. Tam so namreč razstavljene slike iz časa junaških finskih bojev proti komunistični vladi. Po proglasitvi Finske neodvisnosti (6. 12. 1917) so zavzeli oblast komunisti. Proti njim so se združile nacionalne moči pod poveljstvom generala K. Mannerheima. S pomočjo nemških odredov gen v. Goltza so se finske nacionalne čete tekem 1. 1918. borile s komunisti ter so jih končno v odločilni bitki v Tavastehusu prisilile k umiku preko finske meje. Po svoji praksi so se komunisti tudi takrat posluževali jim svojiskih metod. Požigali so mesta (Vipuri), streljali talce (prizor na ruskem pokopališču), prirejali kričeče manifestacije (Helsinki).

In sedaj so vse gnusnosti komunističnega krvavega maščevanja nad prebivalstvom naprtene z napisi Rusom!

Da so bili Finci sami drugega mnenja, se vidi iz tega, da je gen. Mannerheim predlagal svojo pomoč ruskemu »belemu« generalu Judeniču, ko je ta korakal na Petrograd.

Francozi so po Brest-Litovskem miru boljševikov z Nemci kričali o *ruskem izdajstvu*, medtem ko je najvišji predstavnik stremljenj nacionalne Rusije, car Nikolaj II., z življenjem plačal zvestobo Antanti. Oni so mogli to storiti iz nevednosti. Toda,

istoveten je boljševikov z Rusi v slovanskih deželah ne sme biti plod neznanja.

To zahteva sedanja politična situacija, to zahteva tudi etika, kajti v svetovni vojni smo bili povezani z istimi stremljenji in viteška pravila bratstva v orožju, najsvetejšega bratstva, morajo veljati tudi sedaj.

„Javno mnenje“

Španska zadevščina je šolski primer za to, kaj napravi iz indiferentne mase sistematično pisanje dnevnega tiska. Pa o Španiji je kočljivo pisati (morda bo ste mislili, da je tudi to »še eno mišljenje« — pa ni!), zato bom počakal, da se vrnejo naši rojaki-prostovoljci (tudi akademiki so med njimi) in nam avtentično povedo, kaj je na stvari. Sploh pa nimam namena pisati o Španiji, pokazati sem le hotel, kako vpliva pisanje časopisja na javno mnenje in kako važno je zato, da je časopisje v rokah ljudi, ki jim moremo brezpogojno zaupati.

Novinarji bi morali biti najpoštenjši, najznačajnejši in najdoslednejši ljudje. Saj oni vzgajajo široke ljudske plasti, v njihovih rokah je najnevarnejše in najučinkovitejše sredstvo in orožje v vsaki idejni in kulturni borbi. Oni dajejo povprečnemu človeku v svojih stolpcih osnovo za njegovo vsakdanje mišljenje. S to svojo nalogo ustvarjajo in vodijo takozv. »javno mnenje« in v tem momentu leži vsa velika važnost novinarskega poklica in moralna odgovornost vsakega posameznega novinarja pred samim seboj in pred narodom.

Zakaj povdarjam to? Zato, ker na žalost ni vedno tako. Ljudje, ki napolnjujejo stolpce naših listov s svojimi sestavki, se ne zavedajo vedno tega svojega poslanstva v dovolj veliki meri.

Poštenost in doslednost sta v novinarstvu važni vedno in povsod, dvakrat važni pa sta tukaj pri nas na meji, kjer se moramo dan na dan boriti za naš nacionalni prestiž. Vedno moramo biti na straži in budno paziti na vsako gibanje narodnih nasprotnikov, ki skušajo na vse načine zastrupljati naše preprosto ljudstvo, ki je izročeno vplivu njihovega kapitala (jugoslovenske specialiteta: narodna manjšina ima toliko prostota, da skuša raznarodovati državni narod!). V tej borbi se moramo seveda naslanjati na tisk, od katerega bi pač upravičeno mogli pričakovati vso podporo.

Stara resnica je, da more s svojimi besedami le oni prepričati maso, ki je o resnici in pravilnosti svojih besed neomajno prepričan. Kaj pa, če novinar o vsem tem, kar piše, ni prepričan, ali morda celo nasprotnega mnenja, če piše vse te stvari samo zato tako, ker tako zahteva delodajalec? Tedaj so te besede laž, tedaj je vse pisanje o jugoslovenstvu farizejstvo, hlimba in podlo kruhoborstvo. Vsakdo, ki količkaj pozorno čita časopis, bo videl, da je besedni zaklad takih člankov vaje čisto drugačnih snovi. N. pr. kakšen članek o Sokolstvu ima izrazoslovje »za pet tihih minut« ali podobno.

Na žalost občutimo to tudi v Mariboru. Edini list, ki bi pri nas prihajal v poštev za nacionalno propagando in koristno narodno delo, je danes »Mariborski Večernik Jutra«. Poleg njega so še nemško pisana »Mariborer Zeitung«, marksistična »Delavska politika« in »Neodvisnost« (če bi hotel pravilno oceniti ta list, bi moral uporabiti tako krepke izraze, da bi jih uredništvo gotovo črtalo radi javne morale, kajti »perverzno« bi bila najbrže najmilejši izraz — zato se sodbe vzdržim) — na te liste pa pri delu za narod ne moremo računati.

Na žalost pa tudi edini v poštev prihajajoči list ne nudi dovolj prepričevalne garancije, da bi mu mogli brezpogojno zaupati. Ako namreč pogledamo v uredništvo, se bomo začudili: v njem sedi eden izmed velikih klerikalnih kanonov, ki je svoje dni imel v katoliškem taboru in tisku zelo veliko besedo, ki je svoje »prijateljstvo« nacionalnim elementom često pokazal tudi v praksi, ki je bil predsednik mariborskega Maratona, ki je bil mariborski urednik »Slovenca«, ki je padel v klerikalnem taboru iz neznanih razlogov v nemilost in ki je bil takoj nato sprejet od naprednega tiska in ustoličen v mariborski redakciji »Jutra«. Ali res nimamo nobenega svojega akademsko izobraženega človeka, ki bi mu mogli dati kruha? Ali pa morda gospodje verujejo v prečudežno izpreobrnitev? V njihovem in v imenu nacionalne stvari v obmejnem Mariboru bi bilo, da postavljajo na tako eksponirana mesta ljudi, ki jim še tako natančna preiskava njihovega političnega rodovnika ne bo mogla pogrnati kri v glavo, ljudi pa, ki so prebegli iz enega tabora v drugega iz raznih vzrokov (ekonomskih, idejnih itd.), skrijejo v centrali, če že smatrajo za oportuno, da take sploh nastavijo.

Maribor.

Boris Tonejc.

USPEHI DELEGACIJE AKADEMSKE AKCIJE V BEOGRADU

Že v prejšnji številki »Naše misli« smo napovedali, da bomo objavili poročilo o delegaciji Akademске Akcije, čim se ta vrne. Danes, ko stojimo pred tem, da o tem poročamo, smo v nemali zadregi. Delegacija, ki je potovala v Beograd zato, da tam ponovno intervenira o zadevah ljubljanske univerze, ni dosegla nikakih konkretnih uspehov; imela je le priliko, da dobi vpogled v situacijo na beograjski univerzi ter da s profesorjem izmenja mnenja o študentskih problemih, dočim so bila njena pota, v kolikor je bila pri raznih ministrih sploh sprejeta, lahko rečemo, popolnoma negativna. To se je pokazalo itak že tudi v proračunu za letošnje leto, kjer je za Ljubljano edina postavka kemični laboratorij, za katerega je namenjena anuiteta 210.000 Din. Zahteve za letošnje leto, ki jih vsebuje od obnega zbora Akademске Akcije sprejet program liste »1940«, so torej propadle. Ker je usoda obstanka in nadaljnega delovanja akcije odvisna od uresničitve zastavljenega programa, pričakujemo, da bo sedanji odbor Akademске Akcije radi tega izvajal konsekvence in podal obračun.

ŠE K VPRAŠANJU ŠOLNIN IN TAKS

Ko smo v zadnji številki »Naše misli« razpravljali o vprašanju šolnin in taks, smo se jako skeptično izrazili o možnosti, da bi bil predlog beograjske univerze o znižanju šolnin in taks, ki ga je poslala ministarstvu prosvete in financ, sprejet. Danes, ko je Narodna skupščina svoje delo okoli proračuna opravila, vidimo, da je bilo naše mnenje popolnoma na mestu. Dasi smo vztrajali vedno na stališču brezplačnega šolanja, torej na popolni odpravi vseh šolnin in taks, smo kljub temu pozdravili predlog beograjskega univerzitetnega senata, ki bi pomenil precejšnjo popravo do sedaj krivične lestvice za pobiranje šolnin. Toda vsa pričakovanja, ki smo jih stavili v sprejem tega predloga, se niso izpol-

nila. Res, da je bila vpisna taksa, ki je znašala do sedaj Din 100.—, znižana na Din 25.— ter da so bile šolnine nekoliko znižane, oziroma za premožnejše postavljene nekoliko višje; kljub temu pa predstavlja nova lestvica še vedno precejšnjo obremenitev baš za one sloje, ki bi se jih moralo pri tem upoštevati. Po novem zakonu so oproščeni plačevanja šolnin tisti, katerih starši plačujejo do Din 800.— davka, od Din 800.— do Din 1000.— se plača šolnine Din 100.—, od Din 1000.— do Din 3000.— pa 150.— dinarjev. To je ona postavka, ki je bila rešena z največjim nerazumevanjem in ki pomenja kljub relativnemu znižanju šolnin vendar precejšnjo nedoslednost. Predlog, ki ga je stavila beograjska univerza, je bil ravno pri določanju šolnin za one, ki plačujejo do Din 3000.— davka, popolnoma prezrt in je sedanja lestvica, če bo sprejeta tudi v senatu, delo finančnega odbora skupščine, ki je s premalo resnostjo in uvidevnostjo razpravljal o njej. Stalno se dogaja, da se posveča vse premajhna pažnja onim slojem, ki so z raznimi dajatvami najbolj obremenjeni, dočim so nudene tistim, katerim razne dajatve ne predstavljajo takšnega bremena, takorekoč vse ugodnosti. To se opaža tudi v sedanji lestvici šolnin. Ne bomo se spuščali v podrobno dokazovanje te naše trditve, ker je popolnoma evidentna, moramo pa povdariti ponovno, da se s sedanjo razdelitvijo nikakor ne strinjamo, ker v njej ni zapopadena res pravična in dosledna presoja plačilnih zmognosti onih, ki vsak semester najtežje utrpel šolnine.

Vendar pa moramo pri vprašanju šolnin in taks, ki se je pred tremi tedni po dolgem pričakovanju tako na enkrat zopet pojavilo in stopilo pred vse druge akademske probleme, omeniti in kritizirati zadržanje naših univerzitetnih oblasti ter Zveze stokovnih klubov tehniške fakultete. Obeja je bila namreč kot prvima znana namera beograjskega univerzitetnega senata, Zvezi pa tudi dejstvo, da se radi nameravanega iniciativnega predloga beograjski akademiki niso hoteli vpisati ter da jim je rektorat radi tega izposloval že znano ugodnost. Vendar pa niti rektorat ni smatral za potrebno, da skliče ob pravem času sejo univerzitetnega senata, ki bi podprla predlog Beograda, da bi bila na ta način podana večja možnost popolnega sprejetja njenega iniciativnega predloga, kakor tudi ni Zveza smatrala za potrebno, da obvesti o položaju na beograjski univerzi Meddruštveni odbor, oziroma

V ostalem pa smatramo, da je korupcijo treba uničiti.

ljubljaske akademike, da bi podvzeli primerne korake. Takšno postopanje, posebno slednjih, ki ga narekuje ozkosrčen taktično-političen egoizem, kadar se gre za interese vseh študentov, ki so jih baš imenovani vedno »tako zastopali«, je treba brezpogojno obsoditi. Treba pa si je takšno postopanje tudi obdržati v spominu za one čase, ko bodo isti ljudje lovili zase glasove od onih, ki so jih v tako odločilnem momentu pustili popolnoma na cedilu.

Proračun finančnega ministarstva je pred senatom. Nacionalni akademiki, ki so zastavili vse svoje sile takrat, ko je bilo treba reševati to, kar se je še rešiti dalo, so storili potrebne korake tudi sedaj. Če ne bo uspeha, ne bodo nosili odgovornosti oni, ampak tisti, ki, kot vidimo, govore o žalostnem položaju akademika ter o njegovih problemih takrat, kadar potrebujejo njih glasove.

OBČNI ZBOR J. N. A. D. »JADRANA«

Dne 12. t. m. se je vršil občni zbor J. N. A. D. »Jadrana«, na katerem je polagal svoj obračun odbor, ki je vodil društvo od jesenskega obnega zbora. Iz poročil odbornikov je bilo razvidno, da se je društveno delovanje kljub splošnim težkim prilikam razvijalo ugodno ter so bili doseženi lepi uspehi. Novemu odboru predseduje g. Žun Anton, cand. iur. Poleg njega so zasedli ostala odborniška mesta še gg. Plajh Avgust, Macher Rado, Lapajne Boris, Arigler Vojislav, Šmuc Neta, Gaberšček Milan, Grom Bogdan in Janežič Vekoslav. Nadzorni odbor tvorijo gg. Drnovšek Bogdan, Marušič Franjo in Zuzič Savo.

Samostojni predlogi, ki so jih predložili občnemu zboru nekateri člani, in slučajnosti so prinesli mnogo novega v pogledu bodočega društvenega delovanja. Razpravljalo se je tudi o stališču do »Naše misli«. Veselimo se vsake pozitivne kritike, ker kaže zanimanje za naš list, porabljam pa to priliko, da ponovno povdarimo, da »Naša misel« ni samo akademski list in da torej sploh ne more biti radi tega glasilo kateregakoli akademskega društva.

Novemu odboru želimo v njegovem delovanju mnogo uspeha.

15 LET J. N. A. D. »JADRANA«

»Pentnajst let J. N. A. D. »Jadrana«, 1920—1935«; str. 88, cena 15.— Din.

Zal, niti danes nimamo zgodovine omladinskega gibanja po vojni. Bilo je nekaj poizkusov v tem pravcu, slišalo se je le, da ta ali oni zbira material za prikaz najvažnejšega razdobja naše omladinske zgodovine, razdobja, v katerem so bile ustanovljene jugoslovenske univerze in se je začel ustvarjati tip jugoslovenskega študenta, — vendar se je s tem vse končalo. Nedavno smo sicer zvedeli, da je v Beogradu izšla knjiga, ki prinaša zgodovino omladinskega pokreta od konca preteklega stoletja, pa do danes, vendar mi te knjige še nismo videli in zato o njej ne moremo razpravljati. Pač pa lahko za sedaj govorimo o brošuri, katera prikazuje petnajst let življenja enega naših najbolj znanih akademskih društev, J. N. A. D. »Jadrana«.

Kot skromen doprinos k naši omladinski zgodovini pozdravljamo to knjigo, dasi moramo priznati, da smo, z ozirom na dvoletno zakašnjenje, pričakovali več.

Vsebinska je sledeča: Uvodna beseda uredniškega odbora, Zadnja spomenica Viteškemu Kralju Aleksandru I., Izjave o petnajstletnici (Dušan Verbič, takratni predsednik društva: »K novemu delu!«), dr. ing. Maks Samec, takratni rektor Aleksandrove univerze: »Sledimo naravi!«, dr. Laza Popović, univ. prof., Zagreb: »Za Slovence«, dr. Alojz Zalokar, takratni predsednik starejšinskega društva »Jadrana«: »Naše matično društvo!«, dr. Albin Ogris, univ. prof.: »Donosnost akademskega izobraževanja« (Naša misel, programatske izjave uredniškega odbora o »človeku in svetu«, »narodu in državi«, »družbi in gospodarstvu« in »narodu v mednarodnem življenju«), Petnajst let življenja (historiat), Notranje življenje društva (statični in drugi podatki o članstvu, upravi, čitalnici, knjižnici in društvenih sekcijah), Povodom »Jadrane« ekskurzije u Šumadiju (Živojin Cvetković), »Jadrana« na Jadranu (Dušan Vargazon), Pot na Krk (Davorin Ravljen).

Po namenu in snovi stvari nas je najbolj zanimala zgodovina. Ker je »Jadrana« vse do leta 1930, imel vodstvo celokupnega akademskega življenja na ljubljanski univerzi in je še kasneje često imel iniciativen in odločujoč glas, predstavlja ta historijat dragoceno prilogo k naši omladinski zgodovini. Velika škoda je, da se pri tem delu ni postopalo z vso potrebno resnostjo. Dolžnost uredniškega odbora bi bila, da vse priloge poedinih piscev (od katerih je vsak obdeloval odredeno mu razdobje) dovede v popoln sklad, tako da bi historiat predstavljal zaokroženo celoto. Tako se opaža gotove nesorazmernosti pri

obdelovanju različnih period, nekatere stvari se opisujejo preveč izčrpno (redek slučaj), med tem ko se druga, prav toliko važna, omenja z dvema, tremi vrsticami (na žalost se to dogaja večkrat). Na vsak način, temu se je bilo treba izogniti, ker se že po zakasnelem izdanju vidi, da ta brošura ni mišljena kot navadna jubilarna izdaja, temveč pretendira tudi na trajnejšo vrednost. Z ozirom na to, da je to prvi poizkus zbrati omladinsko zgodovino, bo kot tak ohranil svojo vrednost in zaradi tega brošuro priporočamo našim čitateljem. Dobi se lahko v društvenih prostorih »Jadrana«, Tomanova 3.

OČEVICI O SOVJETSKOJ RUSIJI

»Očevici govore...« Andre Žid, Valter Sičrin, Zenon Šeš, Kleber Lege, Jože Presek, doktor Anton Ciliga i sovjetska štampa o prilikama u SSSR. Izdanje »Studentskih novina«, Beograd, 1937; str. 62, cena dinara 5.—

Komunizam nije politička doktrina nego spada u patologiju kao i druge slične bolesti. Da je ovo naše tumačenje komunizma tačno, vidimo i opet posle ove brošure. Ako čovek, pošto ju je pročitao — pored svega onoga što je već i pre pročitao, — još uvek veruje u opravdanost marksizma, onda je idiot. Iznosimo to kao sasvim hladnokrvnu konstata-

taciju a niti najmanje u kakvom neprijateljskom uzbuđenju. Jer, ako doznamo ovo: »Sovietski zakoni dozvoljavaju Gpu da beskraino proizvoda vreme zatvora i prognošta već jednom osuđenoj ličnosti« (str. 48) — ili ovo: »Svaki se sovjetski građanin koji bez isprava pređe granicu Unije, i to ne kao zločinac, dezertar ili slično već samo bez potrebnih putnih isprava, kažnjava smrću ili, u najboljem slučaju, sa deset godina zatočenja. A članovi porodice begunca, ako su upoznati sa namerom bekstva, kažnjavaju se zatvorom od pet do deset godina i konfiskacijom dobara. Ako nisu upoznati, kažnjavaju se oduzimanjem biračkih prava i progonstvom u udaljene krajeve (obično, Istočni Sibir) na pet godina« (str. 56) — ili o dekretu od 8. 4. 1935, koji govori o primenivanju smrtno kazni na dečake od dvanaest godina i pravda to rečima: »da bi se postiglo naglo nestajanje dečjeg kriminaliteta« (sećate li se, tovariši, prekrasnog filma »Put u život«, koji nam je onako dirljivo prikazao kako se sovjetska vlast očinski postarala za nestajanje dečjeg kriminaliteta?) (str. 57) — pa posle toga svega još verujemo u »sovjetski raj«... Zaključak se nameće sam pa nije potrebno da naročito pominjemo Stenjevaca. Jedino nam je žao kad pomislimo koliko će, inače zgodnih, momčića svršiti u tom poznatom lečilištu.

»Studentske novine« su dobro učinile što su izdale ovu dokumentarnu brošuru iako, naravno, znaju isto toliko dobro koliko i mi da se patološki tipovi ne leče brošurama nego mnogo efikasnijim sredstvima...

Problemi sedanosti

Danes nadaljujemo z objavljanim mišljenjem sodobnih velikih piscev. Prinašamo izveček iz dela *Oswalda Spenglerja: »Jahre der Entscheidung«, ki je izšlo l. 1933. v Münchenu. Prevajamo iz I. dela, str. 86—88.*

Meščanstvo sprejema pojem proletarijata, ki so ga premišljeno ustvarili socialistični teoretiki. S tisočermi vrstami resnega in strokovnega dela — od ribarjenja do tiska, od drvarjenja do dela strojevodje — nima v resnici ničesar skupnega; marljivi in izučeni delavci ga zaničujejo in občutijo kot psovko, moral bi pa služiti le vključitvi teh delavcev v velemestno drhal, da bi izvršili prevrat družabnega reda. Šele liberalizem je iz pojma proletarijata ustvaril središče splošno politične miselnosti, on ga je uporabil kot stalen pojem. Pod imenom naturalizma sta nastala ubožna literatura in slikarstvo, ki sta iz blata napravila estetski čar in ki sta nizkotna občutja in mišljenja nizkotnih ljudi dvignila na stopnjo splošno obveznega svetovnega nazora. Kot »narod« se ni več smatralo celotne nacije, ampak oni del velemestne mase, ki se je upiral tej skupnosti. Proletarec se je pojavil na odru naprednega malomeščanstva kot junak in z njim prostitutka, delomržeč, priganjač, razbojnik. Od sedaj je moderno in posebno pametno motriti življenje od spodaj, iz perspektive breznic in zakotnih ulic. Tedaj je nastal, v liberalnih krogih zapadne Evrope in ne leta 1918, v Rusiji, kult proletarijata. Glav izobrazencev in polizobrazencev se pričinja pollašati usodna domišljija, pol laž, pol neumnost: »delavec« postane pravi človek, pravi narod, smisel in cilj zgodovine, politike, javnega skrblstva. Pozabljeno je, da vsi ljudje delajo, da predvsem drugi, izumitelj, inženjer, organizator, opravljajo večja in važnejša dela. Nihče se ne upa več poudariti stopnjo in kakovost dela kot merilo njegove vrednosti. Samo delo, ki se meri po urah, še velja kot delo. Istočasno pa je »delavec« ubogi in nesrečni, razdedinjani, lačni in izžemani. Samo nanj se nanašata besedi beda in potreba. Nihče ne misli več na kmeta, ki živi v nerodovitnih krajih, na njegove slabe žetve, na nevarnosti pred točo in slano, na brigo za prodajo njegovih pridelkov, na bedno življenje ubožnih rokodelcev v okrajih z razvito industrijo, na tragedije malih trgovcev, ribičev, izumiteljev, zdravnikov, ki se morajo v strahu in nevarnosti boriti za vsak grižljaj vsakdanjega kruha in ki v tisočih neopazno propadajo. Samo »delavec« je deležen usmiljenja. Samo njega podpirajo, zanj skrbijo in varujejo. Še več, povzdigujejo ga v svetnika in malika časa. Svet se vrti krog njega. On je središče gospodarstva in privilegiraneč politike. Vsi drugi obstojajo radi njega; večina nacije mu mora služiti. Lahko smešimo neumnega in debelega kmeta, lenega uradnika, goljufivega trgovca, da o sodniku, oficirju in podjetniku, o teh privilegiranih objektih zlobnih šal, sploh molčimo; nihče pa se ne bi upal rogati na isti način iz »delavca«. Vsi drugi so postopaci, samo on ne. Vsi so egoisti, samo on ne. Celokupno meščanstvo kadi temu fantomu; če v svojem življenju še toliko narediš, pred njim moraš vendar klečati. Njegovo življenje je dvignjeno nad vsako kritiko. Šele meščanstvo je popolnoma uveljavilo ta način gledanja in »sposobni« »narodni zastopniki« žive od te legende kot paraziti. Tako dolgo so pripovedovali to legendo delavcem, dokler niso vanjo verjeli, dokler se niso resnično začutili zapostavljene in bedne, dokler niso izgubili vsako merilo za svoje delo in njegovo važnost. Liberalizem je nasproti tendencam demagogije oblika, v kateri bolna družba naredi samomor. V tej perspektivi sama sebe udaja propadu. Razredni boj, ki se proti njej ogorčeno in neusmiljeno vodi, jo pripravljaja za politično kapitulacijo, potem ko je duhovno pomagala kovati orožje nasprotnikov. Samo konservativ-

Moralna otopelost

Prejeli smo naslednji članek s prošnjo, da ga objavimo.

UREDNIŠTVO.

O moralni otopelosti v našem javnem življenju smo na tem mestu že opetovano spregovorili. Opozarjali smo na ideološko nomadstvo, ki se je razpaslo celo med tistimi, ki bi morali biti po svojem položaju vzor najširšim plastem našega naroda v zvestobi, doslednosti, značajnosti in poštenosti. Na primeren način smo ožigosali sklepanja pogodb do preklica v stvarih, ki bi morale biti stalna svetinja, hrbenica in podlaga vsemu delovanju vsakega javnega delavca. Spričo tega padca pa ni danes združena z napovedjo idejnega in moralnega konkurza nikaka sramota, nikaka škodljiva posledica in nikaka senzacija.

Danes hočemo opozoriti na drugo bolno vprašanje našega časa, ki grozi, da vsled nezadostne odpornosti vsega, kar je zdravega v našem narodu, izpodje najosnovnejše pojme morale, ki ima v političnem življenju žal že itak samo relativno veljavo. Čeprav je res, da je v praksi postalo pravilo tisto o namenu in sredstvu, vendar smo mnenja, da tudi ono ne more utemeljevati in opravičevati atentatov na dostojanstvo samega človeka. Mislimo, da mora tukaj preiti relativna veljava v absolutno. Mi razumemo, da se v dnevni politični borbi poslužujejo skupine več ali manj oporečnih sredstev, ne moremo pa razumeti prakse, ki z zanikanjem vsakih meja pri izbiranju borbenih sredstev, nosi odgovornost za krivdo, da se je stopnjevalo nasprotstvo med nazori celo do osebnega in privatnega sovraštva med njih nosilci. V takem vzdušju slavita orgije laž in kleveta, pred katerima, vsaj trenutno in na videz ne ostanejo imune niti najodličnejše osebnosti. V takih trenutkih se manifestira kulturna nižina klevetnikov in obrekovalcev, ki mislijo, da z neutemeljenim in prostaškim rušenjem avtoritet v nasprotnem taboru najboljše in najdostojnejše služijo svojim vzvišenim etičnim naukom. Ta praksa preti, da z običajem uzakoni prepis, po katerem bo vsakdo vedno izpostavljen nevarnosti, da plača svojo idejno pripadnost in po njej uravnava javno udejstvovanje z osebnim poštenjem in dobrim imenom. Vsak mlad človek, ki ima dovolj poguma, da stopiš na poprišče javnega življenja, predvidevati, da boš spričo splošne in posebje srčne kulture, ki jo vnašajo v politično tekmo od Boga izbrani, prej ali slej opljuvan.

Izraz tega vzdušja, te morale in te srčne kulture je bila mestoma tudi poslednja proračunska razprava v poslanski zbornici, ki je našla svoj odmev tudi v našem časopisju. Kot objekt naj bi poslužil temu političnemu sadizmu in cinizmu eden naših najodličnejših nacionalnih in naprednih ljudi, katerega dosedanje delo v korist naroda in države samo po sebi kvalificira nizkotnost napada na njegovo osebno dostojanstvo in dobro ime. Sicer nedotakljiv je bil v svojstvu javnega političnega delavca izbran gospod dr. Pirkmajer, ne da mu snamejo krinko, kot so zatrjevali, nego, da mu z obrekovanjem spačijo njegovo pravo podobo in z njo ublažijo ali celo prikrijejo svoje grehe iz preteklosti. Slabo srečo so imeli pri izbiranju najprimernejše žrtve, ker ta izbira vsebuje priznanje, kako čiste so bile nacionalne in napredne vrste tudi v času našega robstva.

Objektivna, znanstvena zgodovina je v podkrepitev splošnega, še neposredno živega javnega prepričanja že utrdila odnošaje naših ožjih predvojnih poli-

ni element more in bo v bodočnosti preprečil konec, čeprav je bil v 19. stoletju tako brez moči.

tičnih skupin do jugoslovenskega nacionalizma in jugoslovenske države, v nesporno korist naših naprednih ljudi. Kot abotnost se sama zanika vsaka nasprotna trditev. Mi v svobodi vzrasli mladi ljudje nimamo nobenega razloga tajiti organski razvoj, ki nas postopoma veže s Preporodovci, narodnimi radikali, z dobo naše ciril-metodarske narodne obrambe, narodnih čitanic, tabarov, ilirizma... Težko bi mogli v sebi trditi kaj sličnega naši idejni nasprotniki. V borbi z naravnim zgodovinskim razvojem so bili pregaženi. Namesto, da bi o pravem času modro likvidirali mnoge svoje ustanove, katerih preteklost se nikakor ne da opravičiti z neko samo navidezno in prisilno lojalnostjo do nekdanjih političnih prilik, in na novih temeljih započeli novo skesano življenje, skušajo za vsako ceno vzdrževati in moralno utemeljevati tudi v današnjih razmerah anahronizme, pa naj bodo to poedinci, udruženja ali institucije. V tem prizadevanju si izbirajo v nasprotnem, vsled nacionalne neoporečnosti mnogo močnejšem taboru, potrebne žrtve. Pri tem pozablajo, da je to delo brezplodno, ker jim notranjo moralo razjeda lastni podedovani greh. Tudi to milo še ni opralo zamoreca.

Današnji čas, ki je v političnem življenju porušil čut dostojnosti in spoštovanja, nudi prizadetemu slabše izgleda na popolno objektivno zadoščenje, zato mu ostaja predvsem lastna zavest korektnosti in vrednosti. Na drugem mestu je zadoščenje, ki mu ga daje ob takih prilikah lastna sredina. V konkretnem primeru moremo z zadovoljstvom ugotoviti, kako vzvišen je bil odgovor notranje mirnega in samozavestnega napadnega človeka in kako lepa je bila solidarnost, ki jo je z njim manifestirala nacionalna in napredna javnost.

Mi smo se tega vprašanja dotaknili zato, ker ono daleč presega meje samo privatnega, strankarskega ali dnevno-političnega interesa. To vprašanje je sprožilo težak problem naše javne politične morale, ki po svoji nizki stopnji ne izključuje več niti napadov na najsvetejše vsakega človeka: na njegovo čast in dobro ime. Mi tako moralo najodločneje obsojamo, ker ona nikakor ne odgovarja stopnji naše kulture in srčne omike. Ona je znak dekadence in skrajne pokvarjenosti, zato verujemo, da bo ostala lastnina le redkih posameznikov. j. č.

Dvojni zaslužkarji

V današnjih težkih časih, ko se mora toliko ljudi boriti za skorjico subega kruha, ko morajo mnogi akademiki izgubljati svoje najboljše moči pri instrukcijah, za katere dobivajo sramotno nizke nagrade (da, celo na 3.50 Din smo že ponekod padli!), ko čaka toliko mladih krepkih rok dela in zapravlja brez posla svoja najlepša leta, je naša dolžnost, da skušamo zatirati eno največjih nepravilnosti — dvojno zaslužkarstvo.

Mnogo mladih zdravnikov čaka na službo; med njihovimi starimi (ali starejšimi) kolegi pa je mnogo takih, ki imajo po več služb, katerih vsaka bi mogla preživljati vsaj enega mladega zdravnika. Pa tako ni samo pri zdravnikih, po vseh stanovih vidimo isto. Kdor ima priliko, grabi vse mogoče službe (čitaj: plače!) k sebi in ne pomisli, da je toliko ljudi, ki bi jim bilo to, kar je njemu le priboljšek, življenjska eksistenca.

Zakaj to pišemo, se boste vprašali. Morda porečete, da je to itak splošno znano in da se zaman borimo proti temu zlu. Nam pa je dovolj čakanja, dovolj tihega mrmranja, izboljšanje hočemo videti tudi v praksi. Besedam ne verjamemo več, dovoljkrat smo že bili nad-

njimi razočarani. In ker hočemo jasnosti in pravične ureditve v vsem našem javnem življenju, in ker si ne prikrivamo grehov pod lastno streho, pričenjamo z obtožbami v vrstah, ki so nam najbližje.

Akademski menza v Akademskem kolegiju zaposluje nekega ban. uradnika, da vodi njene knjige. Posel gotovo ni tako globokoumen, da ga akademik ne bi mogel obvladati. Za brezplačno hrano ali za primeren honorar bi uprava (ako bi hotela) gotovo našla vrednega, pridnega, nacionalnega akademika, ki bi bil sposoben in voljan to delo v redu vsiti. Uprava bi imela zavest, da ravna socialno, mi pa bi s svojim denarjem nudili skromen dohodek enemu svojih tovarišev in ne bi imeli vedno neprijetne zavesti, da podpiramo — dvojno zaslužkarstvo.

To je zelo lepa prilika, da se pokaže, koliko je resnice v besedah o skrbi za mladino, ki jih dan za dnem slišimo.

Mi pričakujemo!

Organizacija mladine — temelj bodočnosti

V današnjem razvoju družbe, hitrih rešitvah življenjskih problemov, v času, ko je treba čez noč dati tisočim kruha in življenjskih sil, usmerjenosti in borbenosti za bodočnost, je potrebno, da je mladina usmerjena k trdnim izvirom idejnih sil — k onim, ki so poklicani, da jo vzgajajo in vodijo k lepši bodočnosti. Vsako oklevanje in izgubljanje časa pomeni veliko izgubo narodnih sil in posledice so, da je ravno mladina — nada in nositeljica novega življenja — postavljena pred velike in dalekosežne, večkrat usodopolne naloge, ki jih ni sposobna rešiti.

Vzgoja in principi moderne demokracije nujno nalagajo, da se vzgaja mladina — kot v vseh zrelih in naprednih državah — po sledečih načelih:

Sodelovanje inteligence z vsemi plastmi naroda. Stik vseh, ki jih veže ista ideja, isti pogledi na življenje — dokler bo samoljubje prevladovalo pri inteligenci, ne bo dobrega sadu. (Pokojni Radić je jedel s kmeti pri eni mizi in je odklanjal »piliče« — piščance.)

Duhovna soglasnost ljudi ene ideje — vedno in povsod. Bojmo se pobratij pri vinu in samo takrat, kadar gre za osebni prestiž poedinca. Bojmo se demagogov. Vsaka idejna skupina ima svojo glavo, svoje telo in vsebino. Vsaka takšna skupina je vodena iz duše sposobne glave, to pomeni: širi se z mest na deželo do najposlednejših bajt potom sposobnih in zrelih ljudi, potom onih, ki so v dotičnih krajih najsposobnejši in od somišljenikov izvoljeni.

Režim ne sme preobraziti obliko in delovanje skupine. Posledica je neizogiben poraz. Življenje in gonilna moč, rast in uspeh leži v močnih osebnostih, poedincih, ki dajejo gibanju življenjski smoter. Biti morajo ljudje voditeljskih in organizatoričnih sposobnosti. Vsaka družabna tvorba je zapisana smrti pri glavi organizacije. Zato: voditi mladino se pravi: biti pravi, sodobni demokrat, idealist in nesebičen. V enoti je uspeh celine, v osebnih hotenjih in dobičkah željnih težnjah je propast vseh. Osebnosti in vidni izraz velike organizacije in ideje je: preprostost in doslednost, karakternost in zmožnost — uspeh.

Bodimo pozorni na to: mladina se instinktivno odločuje za onega, ki ji nudi več borbenosti in upa, več bodočnosti in kruha. Bodimo ji vodje, kot mati in oče, v dobro posameznika, družbe in države.

Brno

Fr. Svetina

Nujno Vas prosimo, da poravnate naročnino!